

УДК 811.111'25

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІНФІНІТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Кравченко Т. М., Пагутяк Юлія

STRUCTURAL FEATURES OF TRANSLATION OF INFINITIVE CONSTRUCTIONS FROM ENGLISH INTO UKRAINIAN

Kravchenko Tetyana, Pagutyak Julia

У статті розглянуто структуру інфінітивних конструкцій та способи їх перекладу. Метою статті є здійснення аналізу та вивчення структурних особливостей перекладу англomовних інфінітивних конструкцій українською мовою.

Актуальність дослідження зумовлена недостатнім порівняльним вивченням структурних особливостей перекладу англomовних інфінітивних конструкцій українською мовою.

Вивчені та проаналізовані особливості англійських інфінітивних зворотів; розглянуті види інфінітивних зворотів в англійській мові та методи їх вивчення; проведено порівняльно-зіставне вивчення інфінітивних конструкцій в контексті їх перекладу. Наукова новизна полягає у співставленні інфінітивних зворотів для подальшого дослідження мовних засобів, вираження тих чи інших конструкцій, та яким чином вони реалізуються в українській мові.

Подальші дослідження будуть спрямовані на нові напрацювання, які не були ґрунтовно досліджені.

Ключові слова: *інфінітивний зворот, мовні засоби, структурні особливості, переклад.*

The structure of infinitive constructions and ways of their translation have been considered in the article. The aim of the article is to analyze and study the structural features of the translation of English-language infinitive constructions into Ukrainian language.

The relevance of the study is due to the inadequate comparative study of the structural features of the translation of English-language infinitive structures into Ukrainian language.

The peculiarities of English infinitive structures have been studied and analyzed; types of infinitive structures in the English language and methods for their study have been considered; comparative study of the infinitive constructions in the context of their translation has been conducted. Scientific novelty consists in comparing the infinitive structures for further study of linguistic means, the expression of certain constructions, and how they are realized in the Ukrainian language.

Further research will be directed to new developments that have not been thoroughly investigated.

Keywords: *infinitive structures, language facilities, structural features, translation.*

Цілісне сприйняття іншомовного тексту полягає у розумінні граматичної будови його речень. Порівнюючи граматичні будови англійської та української мов слід зазначити, що мови мають значні відмінності між собою. Загальновідомий той факт, що англійська мова є аналітична за своєю структурою, українська ж – синтетична. Це спричиняє значні труднощі при перекладі для тих, хто не належить до числа кваліфікованих перекладачів. Граматика англійської мови характеризується чіткими законами побудови речень та сталою структурою. Одним із нагальних питань перекладу граматичних конструкцій є переклад інфінітивних зворотів англійської мови на українську мову. Граматичне поняття інфінітиву в англійській мові спричиняє труднощі під час вибору його українського семантичного еквіваленту. Відсутність точного відповідника українським інфінітивним конструкціям

спричиняє перешкоди у розумінні іншомовного тексту, тим самим впливаючи на адекватність перекладу. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень, - що стосуються як загальних проблем перекладознавства, так і окремих результатів перекладацької праці, ще й досі наявна різновекторність дослідницьких підходів до перекладацької діяльності, існує необхідність накопичення дослідницьких матеріалів щодо узагальнення безпосередньо перекладацької практики. Перекладознавці, не відмовляючись від пошуків ідеальної моделі перекладу, прагнуть визначити й описати особливості перекладу текстів різних жанрів і стилів, виходячи з того, що текст є метою, об'єктом і результатом перекладу (В. Комісаров).

Метою статті є здійснення аналізу та вивчення структурних особливостей перекладу англomовних інфiнiтивних конструкцій українською мовою.

Актуальність дослідження зумовлена недостатнім порівняльним вивченням структурних особливостей перекладу англomовних інфiнiтивних конструкцій українською мовою. Можна також зазначити, що тема роботи є актуальною, тому що перекладач часто зустрічається з проблемою перекладу англійського інфiнiтиву та інфiнiтивних конструкцій, оскільки постають сучасні вимоги щодо перекладу англomовних текстів, коли йдеться про необхідність досягнення комунікативної еквівалентності оригінального й перекладного текстів. Лексичні відмінності при перекладі, на відміну від граматичних, є більш виразні, однак не менш різноманітні. Тому навичка до правильного аналізу саме граматичної будови англomовних речень та вміння правильно будувати речення в процесі перекладу згідно з нормами мови є обов'язковою умовою адекватного перекладу.

Інфiнiтивні конструкції та їх адекватний переклад уже впродовж багатьох десятиліть залишаються предметом дослідження таких вітчизняних та іноземних мовознавців як М. А. Беляєва, Я. І. Рецкевич, Т. А. Зражевська, Л. Ф. Кутузов, В. Н. Комісарова, І. В. Корунець, Т. Н. Мальчевська та В. І. Шпак. І. Ф. Калайдович здійснив значний внесок у дослідження інфiнiтиву виділивши його з категорії дієслова у самостійну категорію. Інфiнiтив був оголошений особливою частиною мови і розглядався як слово, яке не змінюється за відмінками. Дослідженню структурних особливостей перекладу інфiнiтивних конструкцій було присвячено безліч праць як українських, так і іноземних фахівців. Багато з них рішуче виділяли інфiнiтив від дієслова, пояснюючи це тим, що за своєю етимологією інфiнiтив є ім'ям з дієслівною основою і не належить ні до предикативних, ні до атрибутивних форм дієслова.

Дослідження лінгвістичних аспектів перекладу – мовленнєвої діяльності, яка забезпечує спілкування, а значить, і соціальну взаємодію носіїв різних мов, – є на сьогодні важливим завданням сучасного мовознавства. Переклад розглядається як націєтворчий чинник, як чинник утвердження українства. Затвердження державного статусу української мови на території України сприяло становленню її як мови науки й техніки, а це стимулювало дослідження в галузі перекладу термінів, відтворення звучання іншомовних власних назв українською мовою та українських – іноземними мовами, жанрових проблем перекладу [6, с. 18].

Інфiнiтив - це безособова форма дієслова, яка в українській мові відповідає неозначеній формі дієслова та відповідає на питання “що робити?”, “що зробити?”. Інфiнiтив тільки називає дію або стан, не вказуючи на особу та число. Він є формою дієслова, тому має такі ознаки дієслова: прямий додаток (I would like to settle the matter. - Мені б хотілося залагодити справу); визначатись прислівником (I asked her to speak loudly. - Я попросив її говорити голосніше). Роль інфiнiтиву визначається тим фактом, що парадигма являє собою фактичну підставу для виведення всіх форм правильних дієслів. Тому саме він використовується для введення дієслівної словникової статті.

У сучасній англійській мові існує три конструкції, або звороти, з інфiнiтивом: об'єктний інфiнiтивний зворот, суб'єктний інфiнiтивний зворот, інфiнiтив із прийменником for. Слід зазначити, що перекладачі-початківці часто оминають вживання синтаксичних

конструкцій, що відсутні в їхній рідній мові. Інфінітивна конструкція з прийменником *for* є з числа таких. Ця конструкція є поширеною як у художньому, так і в газетно-публіцистичному стилях [4].

Об'єктний інфінітивний комплекс складається з двох частин. Перша частина комплексу включає іменник у загальному відмінку або особовий займенник в об'єктному відмінку. Друга частина комплексу – інфінітив. Він виражає дію, яку здійснює особа або предмет, позначений іменником чи займенником, що стоїть перед інфінітивом. На українську мову об'єктний інфінітивний комплекс перекладається підрядним додатковим реченням. Перша частина комплексу – іменник чи займенник – відповідає підмету підрядного речення, а друга частина – інфінітив – присудку. Об'єктний інфінітивний зворот вживається після дієслів, що виражають:

1. Відчуття (to see, to feel, to hear);
2. Бажання або намір (to wish, to desire, to like);
3. Надію або припущення (to consider, to believe);
4. Наказ або прохання (to order, to ask).

Наприклад: I saw him pass the paper to the secretary. - Я бачив, як він передав документ секретарю.

У реченні з об'єктним інфінітивним зворотом іменник (займенник) визначає особу (предмет), яка виконує дію або підлягає дії, виражений інфінітивом.

Цей зворот перекладається на українську мову підрядним додатковим реченням з сполучниками: що, щоб, як. Підмет додаткового підрядного речення - це іменник (займенник) звороту, який ми перекладаємо, а присудок - це інфінітив цього звороту. Наприклад: We know elections to travel from the cathode to the anode. Ми знаємо, що електрони переходять від катоду до аноду. Інфінітив у реченні з об'єктним інфінітивним зворотом може вживатись у пасивному стані. Наприклад: She did not want him to be laughed. - Вона не хотіла, щоб з нього сміялись.

В.С. Слеповіч вважає, що якщо у реченні з об'єктним зворотом є інфінітив *to be* у складному додатку, то при перекладі на українську мову він не вживається. У цьому випадку речення на українській мові буде простим. Наприклад: We considered this decision to be the best one. - Ми вважаємо це рішення найкращим.

Суб'єктний інфінітивний зворот складається з інфінітиву, який зв'язаний із підметом, і позначає дію, що виконується відносно підмета або стан, в якому він знаходиться. Наприклад: He was seen to run to the bus. – Бачили, як він біг до автобуса. Зворот зазвичай використовується після дієслів, що виражають:

1. Очікування або мислення (to think, to suppose);
2. Сприйняття органами чуття (to hear, to feel, to watch);
3. Прохання або наказ (to order, to ask).

А також з дієсловами: *to say, to report, to seem, to appear, to happen, to be sure, to be likely* та інші. Наприклад: They are known to have lost. – Вони, як відомо, програли.

Переклад речення з суб'єктним інфінітивним зворотом слід починати з присудка. Він перекладається на українську мову неозначено-особовим зворотом, який виступає головним реченням у складнопідрядному реченні. Інфінітив перекладається дієсловом-присудком. Підрядне речення приєднується до головного за допомогою сполучника “що”. Приклад: He is known to arrive on Monday. - Відомо, що він приїде в понеділок. Залежно від виду інфінітиву при перекладі присудок виступає у минулому, теперішньому чи майбутньому часі.

Як зазначає М.А. Беляєва “...речення з суб'єктним інфінітивним зворотом можна перекласти простим реченням, у якому цей зворот буде вживатися як вставне речення” [1, с. 162]. Наприклад: Her sister seems to have cried. - Її сестра, схоже, плакала.

Інфінітивний зворот з прийменником *for* складається з прийменника, іменника та інфінітиву. Особливість цього звороту полягає в тому, що він використовується тоді, коли дія виражена інфінітивом не відноситься до особи чи предмету, яка виступає в реченні

підметом. Інфінітив знаходиться у предикативному відношенні до іменника або займенника, який стоїть перед прийменником. Наприклад: *It would be useful for me to find out what I could do in this situation.* - Для мене було б краще розібратись що зробити в цій ситуації.

Зворот з прийменником *for* може перекладатися на українську мову безособовою формою дієслова. Також цей зворот може перекладатися підрядним реченням, при цьому прийменник не вживається; інфінітив виступає у ролі присудка підрядного речення, а іменник, який стоїть перед інфінітивом - підметом. Приклад: *He stepped aside for my mother to pass.* - Він відійшов, щоб моя мати змогла пройти.

Характерним для англійської мови є те, що зворот з прийменником *for* вживається з дієсловами, які не поєднуються з цим прийменником. Наприклад: *He listened for the bell to ring below.* (*to listen to*) - Він почув дзвін, який лунав знизу.

Окрім вищеперахованих інфінітивних зворотів виділяють ще незалежний інфінітивний зворот, який майже не вживається у мовленні. Т. А. Зражевська зазначає, що у реченні цей зворот виступає у ролі обставини, виділяється комою, яка передає модальне значення необхідності. Наприклад: *The sellers offered the buyers 250 bottles of mineral water, delivery to be made in September.* - Постачальник запропонував покупцям 250 пляшок мінеральної води, при цьому поставка повинна бути здійснена у вересні [2, с. 17].

Як зазначає Л.Ф. Кутузов, у англійських реченнях з незалежним інфінітивним зворотом існують “два підмети” (один з присудком, а інший з інфінітивом). При цьому дія, визначена інфінітивом, є другорядною по відношенню до дії, що визначена присудком. Звідси ми робимо висновок, що іменник (займенник), який відноситься до інфінітиву, також є другорядним підметом [5, с. 101]. Тому незалежний інфінітивний зворот перекладається на українську мову підрядним реченням, яке приєднуються до головного за допомогою сполучників: до того (ж), крім того, при цьому і багато інших. Наприклад: *The seller undertakes to replace effective goods free of charge with in the minimum possible time, the Agent to pay the cost of transportation and insurance.* - Продавець зобов’язується замінити пошкоджені вироби безкоштовно за мінімальний термін, при цьому транспортні витрати і оплату страхування бере на себе Агент.

Слід також додати, що незначна частина англійських та українських висловлювань має ідентичний порядок компонентів та синтаксичну структуру. Більшість речень при перекладі вимагає застосування граматичних трансформацій, з метою адекватної передачі задуму ориганлу, при цьому враховуючи норми мови перекладу [3, с. 22]. Важливим є те, що граматики тісно пов’язана з лексикою, тому велика кількість перекладацьких трансформацій має змішаний характер. І лексичні, і граматичні зміни при перекладі мають місце.

Отже, для здійснення кваліфікованого та адекватного перекладу інфінітива та інфінітивних конструкцій українською мовою, перекладачеві слід врахувати як і лексичні, так і граматичні особливості мови ориганлу, яку функцію він відіграє у реченні, яку конструкцію утворює та підібрати оптимальний варіант перекладу для кожного випадку окремо. Подальші дослідження будуть спрямовані на нові напрацювання, які не були ґрунтовно досліджені.

Список використаних джерел

1. Беляєва М. А. Грамматика англійського языка / М. А. Беляєва // М.: Высшая школа. – 1977. – 333с.
2. Иванова И. П. История англійського языка / И. П. Иванова, Л. П. Чахойн, Т. Б. Беляєва. – СПб: «Лань», 1999. – 512 с.
3. Карабан В. І. Грамматичні труднощі / В. І. Карабан. – Флоренція – Страсбург – Гранада – Київ: TEMPUS, 1997. – 317 с.
4. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу / І. В. Корунець. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 448 с.

5. Рецкер Я. И. Учебное пособие по переводу с английского языка на русский / Я. И. Рецкер. – М: Высшая школа, 1981. – 160 с.
6. Шмігер Т. В. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя: ключові проблеми та періодизація : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.16 "Перекладознавство" / Т. В. Шмігер.– К, 2008. – 22 с.

References

1. Belyaeva M. A. (1977), Hrammatyka anhlyiskoho yazuka [English grammar], M.: Higher school, 333 p.
2. Ivanova I. P. (1999), Ystoryia anhlyiskoho yazuka [History of English language], St. Pet.: «Lanj», 512 p.
3. Karaban V. I. (1997), Hramatychni trudnoshchi [Grammatical difficulties], Florencia – Starsbourg – Granada – Kiev: TEMPUS, 317 p.
4. Korunets I. V. (2001), Teoriia i praktyka perekladu [The theory and practice of translation], Vinnitsa: New book, 448 p.
5. Retsker Ya. I. (1981), Uchebnoe posobyie po perevodu s anhlyiskoho yazuka na russkyi [Textbook on the translation from English to Russian], M: Higher school, 160 p.
6. Shmiger T. V. (2008), Istoriia ukrainskoho perekladoznavstva KhKh storichchia: kliuchovi problemy ta periodyzatsiia [The history of Ukrainian studies of the XXth century: key issues and periodization] : author`s abstract dis. ... for obtaining the scientific degree of the candidate of philology sciences: specialty 10.02.16 "Translation" / T. V. Shmiger, 22 p.

УДК 37.016:811.111:004:001.895=111

APPLICATION OF THE SMART BOARD TECHNOLOGIES FOR ENGLISH LANGUAGE TEACHING

Bretsko Iryna, Kravchenko Tetyana

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ SMART-ДОШКИ ДЛЯ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Брецько І. І., Кравченко Т. М.

Modernization of education provides for the transition from the use of traditional means of transmission and retrieval of information to a personal computer, computer classes with interactive methods and teaching aids (interactive whiteboards and software), and the information field of the global information network-Internet. Informatization of society not only sets new goals for the education system, but it also becomes a means of increasing the effectiveness of education. The purpose of the study is to analyze the use of information technology in English language lessons as an inadequate feature of modernizing the educational process, namely, on the basis of SMART Board technology, which is better known as the interactive whiteboard. The essence of information technologies, forms and methods of use have been considered in the article. Using Smart-board allows expanding students' knowledge about the country of the studied language, which contributes to the formation of regional and language competencies; forming students' language skills of communication by combining text and sound accompaniment; helping to overcome difficulties in the process of listening to voice messages and build listening skills with the help of sound and visual accompaniment. The influence of information technology on the motivation for learning has been studied. The effectiveness of the use of information technology in English lessons at school has been theoretically justified. Interactive board plays a significant role in the process of learning